Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

MELINC

EduLAw

Монгол улс дахь Тэгш хамруулах боловсролын эрх зүйн орчин

Б.Цог
МУИС-ийн Дорнод аймаг дахь салбар
НХУТ-ийн эрхлэгч

1

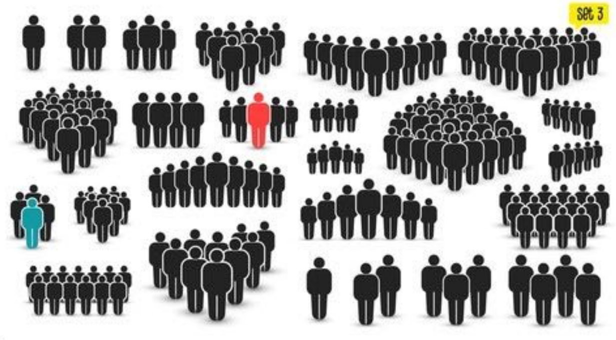

2

Хууль, эрх зүй зорилго юу вэ?

- Янз бүрийн ашиг сонирхол,
- Харилцан адилгүй хүсэл

- Зөвшилцөх/тохирох,
- Зөрчилдөх/тэмцэлдэх

Зөвшилцөл, зөрчилдөөнийг шийдвэрлэх, хоорондох харилцааг нь зохицуулахад чухамхүү эрх зүй чухал шийдвэрлэх үүрэгтэй байдаг.

3

Эрх зүйн шинж чанар

- Хүний, нийгмийн хэрэгцээ, сонирхол, эрх ашгийг хамгаалах
- Зайлшгүй бөгөөд гарцаагүй
- Нийтлэг, түгээмэл шинжээр үйлчлэх
- Тэнцвэртэй, эрх тэгш байх шаардлагыг хангасан
- Нийгмийн амьдрал, хүмүүсийн харилцааг зохицуулах
- Тогтвортой
- Норматив хэм хэмжээний хийгээд төрийн дэмжлэг авдаг
- Уян хатан буюу компромиссын/зөвшилцөх/ шинжтэй
- Процедурыг хангах буюу функционал шинжтэй

4

ЭРХ ЗҮЙ ОРЧИН НЬ ХҮНИЙ ЭРХИЙГ ХАНГАХ, ХАМГААЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

5

Тэгш хамруулах боловсролын үзэл санаа

Боловсролд тэгш хамран сургах үндсэн зорилт нь:

- Ялгаварт байдлыг бууруулах, ялгаварлалгүй болгох
- Боловсролд тэгш хамруулан хандах соёлыг бий болгох
- Тэгш, ижил боломж, хүртээмж /эрх зүй, бодлого, үйл ажиллагаа, орчин, техник технологи/-ийг бий болгох зарчимд тулгуурлана.

6

ОУ-ЫН ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧИГ

Боловсрол эзэмших эрх

- Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал 1948
- Хүүхдийн эрхийн тухай конвенци 1989
- МХЗорилтууд 2000
- ТХҮБаримтлал 2015
- Бүх нийтийн боловсролын талаар гаргасан баримт бичиг Дакарын тунхаг 2000
- Дакарын тунхаглал “Бүх нийтийн боловсролын талаар гаргасан баримт бичиг” 2000 он

Тэгш хамрагдан суралцах эрх

- Саламанкагийн тунхаглал 1994 он
- Биеийн үйлдэл, хөгжлийн бэрхшээл, эрүүл мэндийн олон улсын ангилал (IFC ангилал) ДЭМБ 2001 он
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн дэлхийн их хурал Мадрид 2002 он
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг сэргээн засах, тэгш боломж олгох, ядуурлыг бууруулах, нийгэмшүүлэх хамтарсан баримт бичиг ДЭМБ, НҮБ-ын ЮНИСЕФ, ОУХБ 2004 он
- ДЭМБ, НҮБ ЮНИСЕФ, ОУХБ, Хөгжил, хөгжлийн бэрхшээлийн олон улсын консорциум 2010 он
- Хөгжлийн бэрхшээлийн талаарх дэлхийн тайлан ДЭМБ, ДБанк 2011 он
- “АГРА тунхаглал” 2012 он
- Инчеоны стратеги 2015 он

7

НҮБ-ын Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглал

26 дугаар зүйл: Сурч боловсрох эрх

26-1

Хүн бүр сурч боловсрох эрхтэй

26-2

Боловсрол нь бие хүнийг өв тэгш хөгжүүлэх, хүний эрх, үндсэн эрх чөлөөг улам бүр хүндэтгэдэг болоход чиглэх ёстой

26 дугаар зүйл

1. Ерөнхий боловсрол үнэ төлбөргүй байвал зохино
2. Техникийн болон тусгай мэргэжлийн боловсрол нийтэд хүртээлтэй байх ёстой.
3. Авъяас чадвартай нь уялдан хүн бүрт дээд боловсрол эзэмших боломж адилхан хүртээлтэй олгох ёстой.

8

Хүүхдийн эрхийн конвенци

28 дугаар зүйл: Хүүхдийн сурч боловсрох эрхийг хүлээн зөвшөөрч, энэ эрхийг тэгш боломжийн үндсэн дээр хэрэгжүүлэхийн тулд дараах арга хэмжээ авна

(a) бага боловсролыг үнэ төлбөргүй, заавал эзэмшүүлэх

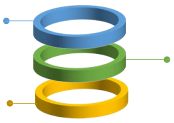

(b) дунд боловсролын олон хэлбэр, түүний дотор ерөнхий болон мэргэжлийн боловсролыг хүүхэд бүрт хүртээмжтэй болгох, хөгжүүлэх

(c) хүн бүр чадвартаа түшиглэн дээд боловсрол эзэмших бололцоог шаардлагатай бүх арга замаар хангах

9

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай конвенци /24 дүгээр зүйл/

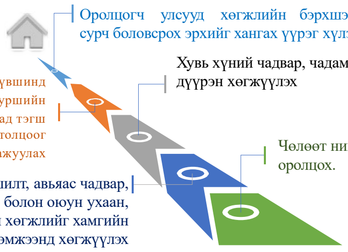

Оролцогч улсууд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний сурч боловсрох эрхийг хангах үүрэг хүлээнэ

Хувь хүний чадвар, чадамжийг бүрэн дүүрэн хөгжүүлэх

Боловсролын бүх түвшинд болон насан туршийн боловсролын үйл явцад тэгш хамруулсан тогтолцоог баталгаажуулах

Чөлөөт нийгэмд үр дүнтэй оролцох.

Бие хүн төлөвшилт, авьяас чадвар, бүтээлч сэтгэлгээ болон оюун ухаан, бие бялдрын хөгжлийг хамгийн боломжит дээд хэмжээнд хөгжүүлэх

10

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

ЗОРИЛТ 4.1
хүүхдүүд үнэ төлбөргүй, тэгш, чанартай боловсролыг эзэмшиж

ЗОРИЛТ 4.2
бага насны хүүхдүүдийг хөгжүүлэх чанартай үйлчилгээ, тусламж, сургуулийн өмнөх боловсролоор хангах

ЗОРИЛТ 4.3
Хямд үнэтэй, чанартай техникийн, мэргэжлийн болон дээд боловсрол, түүний дотор их дээд сургуулийн боловсролыг тэгш авах боломжийг бүрдүүлэх

ЗОРИЛТ 4.5
Суралцагсдын жендерийн зохистой харьцааг хангаж, эмзэг бүлэг, түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, нутгийн уугуул хүмүүс, эмзэг бүлгийн хүүхдүүдэд бүх шатны боловсрол, мэргэжлийн сургалтыг тэгш авах боломжийг бүрдүүлэх

ЗОРИЛТ 4.a
Хүүхэд, хөгжлийн бэрхшээл, жендерийн мэдрэмжтэй боловсролын байгууллагыг бэхжүүлэн сайжруулж, хүн бүрийг аюулгүй, хүртээмжтэй, үр дүнтэй суралцах орчноор хангах

11

Тэгш хамруулах боловсролын эрх зүйн баримт бичиг:

01

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬ

Улсынхаа тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг бататган бэхжүүлж, **хүний эрх, эрх чөлөө, шударга ёс,** үндэснийхээ эв нэгдлийг эрхэмлэн дээдэлж, төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг нандигнан өвлөж, хүн төрөлхтөний соёл иргэншлийн ололтыг хүндэтгэн үзэж, эх орондоо **хүмүүнлэг, иргэний ардчилсан** нийгэм цогцлуулан хөгжүүлэхийг **эрхэм зорилго** болгоно.

02

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

- Хүүхдийн эрхийн тухай хууль 2016 он
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль 2016 он
- Боловсролын ерөнхий хууль 2023
- Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын тухай хууль 2023
- Дээд боловсролын тухай хууль 2023

03

ДҮРЭМ, ЖУРАМ, ЗААВАР

-ХБХ-ийг ЕБС-д тэгш хамран сургах журам БСШУСЯ 2019/292
-ХБХ-ийг СӨБ-ын үйлчилгээнд тэгш хамруулах журам БШУЯ 2021/179
-ХБХ-ний орон тооны бус зөвлөл, аймаг дүүрэгт ажиллах салбар зөвлөлийн ажиллах журам МУЗГ 2016/136
-ХБХ-ийн ЭМБНХамгаллын комиссын дүрэм МУЗГ 2021/173
-ДБС-рт ХБИ-ний сурч боловсрох нөхцөлийг хангах тухай тушаал БСШУСЯ 2018/261
-Тусгай цэцэрлэг, сургуулийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай МУЗГ 2020/253
-ХБХ-ийг ЕБС-д ТХС журам БСШУС-ын сайдын 2019.05.14 А/292

12

Монгол улсын хуулинд:

МУ-ын Боловсролын зорилго: 4.1.Монгол Улсын боловсролын зорилго нь хүн бүрд **чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж,** насан туршдаа суралцаж, ажиллах, ёс суртахуунтай, сайн зан чанартай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино. /БЕХ/

МУ-ын Боловсролын зарчимд

5.1.3.**тэгш хүртээмжтэй, ялгаварлан гадуурхахгүй,** нээлттэй байх;

5.1.5.**насан туршийн** суралцахуйг дэмжсэн байх;

5.1.8.**хүний эрх, эрх чөлөө,** төрт ёс, түүх, соёлын уламжлал, үнэт зүйлсийг нандигнан өвлөсөн, ардчилсан, **хүмүүнлэг ёсыг дээдлэн** сахисан байх. /БЕХ/

3.1.Сургуулийн өмнөх боловсролын зорилго: Сургуулийн өмнөх боловсролын зорилго нь бага насны хүүхдийн бие бялдар, танин мэдэхүй, нийгэмшлийн хөгжлийг дэмжиж, сургуульд бэлтгэхэд оршино. /СӨБЕБТХ/

3.2.Ерөнхий боловсролын зорилго: Суралцагчийг бие даан сурч, амьдрахад шаардагдах суурь мэдлэг, чадварыг хөгжүүлж, ёс суртахуунтай, хариуцлагатай, ажил мэргэжлийн чиг баримжаатай иргэнийг төлөвшүүлэхэд оршино. /СӨБЕБТХ/

13

Тэгш хамруулах боловсролын эрх зүй:

Дэмжлэгийн орчин бүрдүүлэх: Барилгын тухай, Хөдөлмөрийн тухай, Нийгмийн халамжийн тухай, Эрүүл мэндийн тухай г.м

Шууд үүрэгжүүлэх: Боловсролын тухай, СӨБТухай, БДБТухай, ДБТухай, ХБХЭТухай, ХХТухай хуулиуд болон Журам, заавар

14

Боловсролын институтууд хүүхдийг

- Бие бялдарын хөгжил
- Оюун ухааны хөгжил
- Нийгмийн гарал, байдал
- Сэтгэлийн хөдөлгөөн, онцлог
- Хэл ярианы хөгжил
- Алслагдсан нүүдэлчин өрхийн байдал
- Үндэсний цөөнхийн хүүхдүүд г.м ялгаатай нөхцөлд байгаа бүх хүүхдийг суурь боловсролыг заавал эзэмшүүлэх ёстой

15

ДҮГНЭЛТ

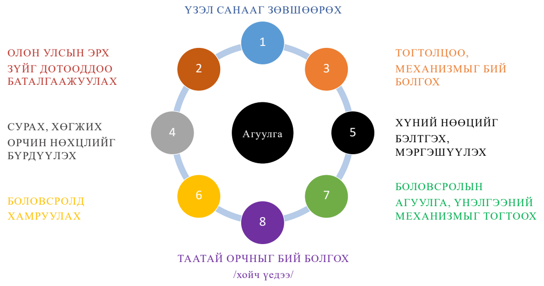

16

Цаашид:

- Боловсролд тэгш хамрагдах эрхийн хэрэгжилтийг судлах
- Хүний жам ёсны болон хууль ёсны эрх ашгийг эрхэмлэдэг хандлага сэтгэлгээг боловсролоор эзэмших бүх боломжийг үүсгэх
- Хуулийн мөн чанар, хэрэгжилтийн нөхцөл байдлыг таниж ойлгох
- Шат шатны бодлого, эрх зүйн шинэчлэлд оролцох, нөлөөлөх
- Салбар, чиглэл бүртээ хуулиар хүлээсэн эрх, үүргээ нэгдмэл байдлаар хэрэгжүүлэх

17

ТАЛАРХАЛ

- Монгол улсад Тэгш хамруулах боловсролын багш бэлтгэх төслийн удирдагч Бельгийн Их сургуулийн профессор Dr. Gracienne Lauwers,
- Төслийг санаачлагч, удирдагч профессор Д.Одгэрэл багш танд болон хамтран ажиллаж байгаа МУИС-ийн Ховд болон Дорнод аймаг дахь салбар сургуулийн төслийн багийн хамт олондоо
- Бүх талаар дэмжиж ажилласан гурван сургуулийн удирдлага, хамт олондоо хамтран ажилласан бүх хүмүүст чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье.

2023.12.16

18